

4 Zapobieganie i pomoc	74
Pomoc dla rodzin	74
Szkoła i przedszkole	77
Spółeczna współodpowiedzialność za wychowanie	79
Co rodzice mogą zrobić dla siebie?	81
 Bibliografia	 83

Przedmowa

Agresja i przemoc u dzieci to tematy żywo dyskutowane w naszym społeczeństwie. Jadąc niedawno kolejką, byłem przypadkowym świadkiem burzliwej dyskusji prowadzonej przez trzech mężczyzn, którzy ze względu na wiek mogliby być dziadkami. Chodziło o głośny ostatnio wypadek zgwałcenia i zabicia dziecka. Mężczyźni wypowiadali się o przestępcach oraz motywach ich działania, skupiając się na przemocy i handlu narkotykami w szkołach i wyrażając własne opinie dotyczące przyczyn wzrastającej przemocy i brutalności. Potem padły wypowiedzi: „Wszystko to zawdzięczamy jedynie niedbalstwu wychowaniu...”, „Rodzicom brak jest odwagi, aby energicznie wpływać na własne dzieci...”; „Oto skutki powojennych marzeń o humanitaryzmie, skutki lat sześćdziesiątych”.

Prawie każdy z nas mógł usłyszeć takie czy inne argumenty, które na pewno nie reprezentowały poglądów pokolenia naszych dziadków. Czy są one słuszne? Nie ma pewności co do tego, że agresywne sposoby zachowania i przemoc dzieci i młodzieży wzrosły w porównaniu z wcześniejszymi czasami. Wciąż jednak aktualne pozostaje pytanie, czy rodzice i wychowawcy rzeczywiście muszą reagować przemocą na przemoc? Czyż nie mamy tu do czynienia z wielowymiarowym problemem, którego nie można rozwiązać w prosty sposób za pomocą określonej strategii? Oto dwie sytuacje z codziennego życia rodziny, w jakich i my możemy się znaleźć: